

International Summer Law School, Ediția a XIII-a (ISLS 2020)

Conferința Națională

„Tratatul de la Trianon și Europa Națiunilor – 100 de ani”

21 septembrie 2020, ora 15:00

Tîrgu Mureș, Teatrul de Vară / Hotel Imperial****

Organizator

Societatea Română de Cercetare pentru Afaceri Publice și Private

Parteneri

Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai” al Academiei Române

Societatea de Științe Juridice

Centrul de Studii Regionale și Pluraliste „Transilvania”

Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității

Asociația Română de Drept și Afaceri Europene

Centrul de Studii de Drept European din cadrul Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române

Parteneri media

Comitetul științific

Co-președinți

Prof. univ. dr. Vasile PUȘCAȘ, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Dr. Silviu B. MOLDOVAN, cercetător științific I, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană al Academiei Române, Iași; șeful Serviciului Cercetare-Editare, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, București

Membri

Prof. univ. dr. Cornel SIGMIREAN, UMFST Tîrgu Mureș; director al Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” al Academiei Române, Tîrgu Mureș

Prof. univ. emer. dr. av. Ioan SABĂU-POP, UMFST Tîrgu Mureș

Dr. Liviu Boar, prof. univ. asociat, UMFST Tîrgu Mureș

Comitetul organizatoric

Președinte

Lector univ. dr. Raul-Felix HODOȘ, UMFST Tîrgu Mureș

Membri

Lector univ. dr. Alin SPÂNU, Universitatea din București

Lector univ. dr. Raul MIRON, UMFST Tîrgu Mureș

Dr. av. Mihaela MOCANU, redactor șef, Revista Română de Dreptul Afacerilor

Av. Patricia ENACHE

Jur. Andreea KISS, Art Enterprise SRL

Ec. Corina MAFTEI, Art Enterprise SRL

Jur. Elena MANFRINATI, Art Enterprise SRL

Jur. Bernadett MARK, Art Enterprise SRL

Alexandra RÎTEA, practician în insolvență, Hodoș Business Recovery

Daniela MICU, director executiv, SOROCAPP

Keynote speakers

- **Prof. univ. dr. Vasile PUȘCAȘ**, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Tratatul de la Trianon - o dezbatere istoriografică

- **Prof. univ. dr. Cornel SIGMIREAN**, UMFST Tîrgu Mureș, director al Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” al Academiei Române, Tîrgu Mureș

Națiunile Europei Centrale și de Sud-Est și triumful principiului de naționalitate

- **Dr. Silviu B. MOLDOVAN**, cercetător științific I, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană al Academiei Române, Iași; șeful Serviciului Cercetare-Editare, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, București

Reîntregirea: aspecte interne și semnificații europene

Abstract: Succesul Regatului României, în frunte cu Regele Ferdinand Întregitorul, de a unifica teritoriile românești de la Vest, Est și Nord (am adăuga și Sud, datorită reconfirmării Cadrilaterului și dobândirii Insulei Ada Kaleh) a adus națiunea română într-o postură fericită, de invidiat, după o perioadă care a relevat însă și numeroase slăbiciuni interne. Încercăm să relevăm câteva aspecte ale efortului constructiv de după Marea Unire, precum și semnificațiile perene, pe plan european, ale triumfului principiului naționalităților. Ne propunem, totodată, să luminăm ceva din frământările generației care a înfăptuit Marea Unire, în contextul instaurării regimului totalitar, după 1945.

- **Dr. Iuliu CRĂCANĂ**, cercetător, Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, București,

România comunistă și drepturile omului după Cortina de fier

Abstract: Adoptarea, pe 10 decembrie 1948, a *Declarației universale a drepturilor omului* și semnarea de către celelalte state intrate sub influență sovietică precum și de către România (la 14 decembrie 1955), a însemnat debutul unei perioade în care acestea au suferit un proces în care *alinieră* a însemnat, de fapt, *alienare*.

Mișcările de rezistență și fenomenul de disidență de după 1975 au fost adesea legate de sfârșitul Războiului Rece și de triumful abordării individualiste occidentale a drepturilor omului.

Autorii occidentali au adoptat o abordare „triumfalistă și prezentistă” a subiectului, așa cum a spus-o Stefan-Ludwig Hoffman, mișcările și disidența pentru drepturile omului de după 1975 fiind adesea legate de triumful abordării individualiste occidentale a drepturilor omului; s-a subliniat importanța rețelei transnaționale a activiștilor din Helsinki, efectul boomerang al Conferinței privind securitatea și cooperarea în Europa, rolul drepturilor omului - concept și practică - în diplomația est-vest, rivalitatea dintre

Uniunea Sovietică și Statele Unite. Deseori, accentul a fost pus pe cele două superputeri, Statele Unite și Uniunea Sovietică, în timp ce statele est-europene au fost prezentate ca părți ale unui „bloc sovietic” sau „bloc estic” destul de monolitic.

Potrivit lui Michael Ignatieff, înainte de Actul final de la Helsinki din 1975, existau „două culturi ale drepturilor omului” în Războiul Rece: una orientală care „punea primatul pe drepturile economice și sociale” și una occidentală care „punea accentul pe drepturile politice și civile”. În lucrările lor, Jennifer Amos și Benjamin Nathans au arătat că Uniunea Sovietică avea o înțelegere și o strategie coerentă privind drepturile omului, mult mai cuprinzătoare decât se credea anterior.

Concentrându-se pe legătura dintre construirea națiunii și drepturile omului, Eric D. Weitz a explorat ceea ce el a numit „paradoxul” istoriei drepturilor omului, adică „statele naționale” - indiferent dacă sunt democratice sau nedemocratice în regimurile lor politice - „creează drepturi pentru unii iar în același timp, îi exclud pe alții, destul de brutal”.

După cum afirma Weitz, trebuie separate dintru început drepturile social-economice de drepturile politico-civice. Privind prin această prismă, vom vedea că „la originea lor, drepturile omului sovietice nu erau un import din Occident. Tradiția socialistă le-a oferit baza și aceasta a inclus marea combinație de drepturi politice, sociale și economice și naționale. Trebuie să amintim aici și de conceptul de „legalitate socialistă”, în general, disidenții locali cerând respectarea legii fundamentale sovietice sau din statele satelite, inclusiv România comunistă.

- **Prof. univ. emer. dr. av. Ioan SABĂU-POP**, UMFST Tîrgu Mureș
- **Conf. univ. dr. Aurelian Olimpiu SABĂU-POP**, UMFST Tîrgu Mureș

Problematika privind proprietatea optanților unguri reglementată de Tratatul de la Trianon și reforma agrară din 1921 din Statul Român aflată în actualitate

Abstract: Autorii tratează riguros din perspectivă istorică, sociologică și juridică chestiunea delicată a restituirilor de proprietate reglementată în România după anul 1990 cu trimitere la particularitatea existentă în Transilvania a foștilor optanți unguri astfel cum aceștia sunt denumiți prin Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920.

Studiul tratează în context istoric și legislativ aspectele de proprietate care au făcut obiectul prevederilor Tratatului de la Trianon și preocuparea legiuitorului român, a noului stat român după Marea Unire de a crea un cadru democratic și totodată de a rezolva împrăștierea unei categorii largi de locuitori din mediul rural pentru a pune capăt unor vicisitudini și nedreptăți istorice milenare generate în principal de menținerea rânduiei feudale în viața socială și economică a Transilvaniei după pactul dualist austro-ungar din 1867.

În opinia autorilor, statul român prin promulgarea legii reformei agrare pentru Ardeal, Banat și Crișana, adică în spațiul geografic al Transilvaniei istorice, adoptată la 28 iulie 1921 a adus o serie de reglementări care vizau în principal două aspecte: primul,

împroprietărirea locuitorilor satelor, a țăranilor și altor lucrători agricoli, categorie sărăcită în perioada anterioară și supusă unor vexațiuni din perioada conflagrației mondiale, a unor culte religioase și comune politice cum erau denumite de lege; și a doua, exproprierea marilor proprietari latifundiari pentru care au fost acordate despăgubiri.

După promulgarea legii a fost primită cu entuziasm și speranță de populația satelor beneficiari fiind toți locuitorii și totodată apreciată pozitiv de liderii țărilor occidentale. Prin aceasta statul român a creat premisele pașilor spre modernitate și s-a implicat responsabil în progresul și dezvoltarea societății românești care nu ar fi fost posibile fără o reformă agrară profundă și rezolvarea egalitară a chestiunilor de proprietate care să dinamizeze economia și să înlăture vechile privilegii și sarcini care grevau proprietatea și în același timp îngreunau mișcarea proprietății.

Ecoul favorabil modului în care a procedat statul român a fost însoțit de reacții potrivnice și conservatoare ale foștilor mari latifundiari care au optat pentru alte cetățenii decât cea a statului român și care, în esență doreau păstrarea vechilor privilegii și conservatorismul de esență feudală ce nu mai putea fi acceptat de un stat cu înclinații spre dezvoltare și modernitate.

Așa zisii „optanți unguri” interesați pentru menținerea rânduielilor feudale și cu aroganța specifică au început demersuri, unele chiar diabolice pentru blamarea statului român și pentru a zădărnici reforma agrară susținând în mod fals că ar fi discriminatorie și ar încălca acel caracter sfânt al proprietății seculare. A existat astfel un îndelung conflict diplomatic și judiciar, în fine statul român a dus mai departe dreptul său suveran de a-și organiza instituțional proprietatea și în urma unor litigii a acceptat despăgubirea foștilor proprietari la un nivel generos și rezonabil, în ideea guvernului român de a tranșa și închide acest contencios.

După anii 1990 a fost redeschisă această rană în primul rând istorică dar și juridică, iar urmașii foștilor optanți, precum și guvernul maghiar, cum a procedat și după 1920 au pus la cale demersul pentru o nouă restituire sau plata de despăgubiri pentru ceea ce deja o dată a fost tranșat definitiv în perioada interbelică.

Problematika în sine este complexă, cu multe contradicții legislative și de interpretare, slăbiciuni evidente și lipsă de reacție a autorităților statului român în prezent, a reapărut și a ajuns să fie un fenomen pretenția de a fi plătită din nou proprietatea.

- **Dr. Tudor AVRIGEANU, cercetător științific II**, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, Academia Română

Mitologie revizionistă și istorie constituțională

Abstract: Indisolubil legată de reprezentarea așa-numitei Ungarii Mari ca stat *suveran* al națiunii *politice* ungare în cadrul frontierelor Regatului Ungar destrămat în 1526-1540, propaganda revizionistă maghiară de după Primul Război Mondial se opune statului suveran înțeles ca unitate politică a națiunii *etnice* majoritare, vizând astfel România

Mare în aceeași măsură ca Ungaria Mică. Conferința de Pace de la Paris și Tratatul de la Trianon nu reprezintă însă un punct de pornire, ci doar momentul unei *modificări* a discursului revizionist care înainte de Primul Război Mondial viza Austria devenită în urma Compromisului din 1867 Imperiul Austro-Ungar. Evidențierea acestei continuități permite la rândul ei clarificarea conceptuală a discursului contemporan ungar despre configurarea Bazinului Carpatic, vizând deopotrivă Uniunea Europeană și statele naționale suverane succesoare ale Imperiului Austro-Ungar.

- **Lector univ. dr. Alin SPÂNU**, Universitatea din București

Tratatul de la Trianon între realități, interpretări și perspective

Abstract: Tratatul semnat la 4 iunie 1920 a consfințit realități deja existente, însă în perioada următoare guvernele de la Budapesta au inițiat acțiuni de propagandă și influență în statele Marilor Puteri pentru a revizui unele prevederi. Timpul a arătat importanța acțiunilor revizioniste pe termen lung, în paralel cu lipsa unor reacții ferme din partea Marilor Puteri democratice. La un secol de la semnarea tratatului încă se mai discută despre revizuirea lui. Din păcate.

- **Dr. Ionuț-Florin BILIUȚĂ**, cercetător științific, Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gh. Șincai” al Academiei Române, Tîrgu Mureș

Noua configurație ideologică și etnică a Europei de Est după Tratatul de la Trianon

- **Dr. Liviu Boar**, prof. univ. asociat, UMFST Tîrgu Mureș

Arhivele de la Budapesta și Tratatul de la Trianon

Moderatori

- **Dr. Tudor AVRIGEANU**, cercetător științific I, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu”, Academia Română
- **Dr. Anca ȘINCAN**, cercetător științific, Institutul de Cercetări Socio -Umane „Gh. Șincai” al Academiei Române, Tîrgu Mureș

Lansare de carte

21 septembrie 2020, ora 18:00

Tîrgu Mureș, Teatrul de Vară / Hotel Imperial****

- **Fundamentele dreptății naționale. Tratatul de la Trianon și conștiința juridică românească**, Mircea DUȚU, Tudor AVRIGEANU, Editura „Universul juridic”, 2020
- **Trianon, Trianon! Un secol de mitologie politică revizionistă**, Vasile PUȘCAȘ, Ionel N. SAVA, Editura „Școala Ardeleană”, Cluj-Napoca, 2020
- **Dictatul de la Viena, Transilvania și relațiile româno-ungare (1940-1944)**, Vasile PUȘCAȘ, Editura „Școala Ardeleană”, Cluj-Napoca, 2020
- **Spioni, spioane și dandanale în România războinică (1916-1919)**, Alin SPÂNU, Editura Militară, 2019
- **Memoriile unui învățător pensionar**, Romulus ROMAN, Editura Eikon, 2019

